

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Одеський державний університет внутрішніх справ

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД
ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО
РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ**

Колективна монографія

За загальною редакцією
А. В. Денисової

Видавництво
«Юридика»
2025

УДК 342.7:351.86"364"(477)

П68

Рецензенти:

Журавльов Дмитро Володимирович, заступник керівника Департаменту з питань громадянства, помилування, державних нагород — керівник управління з питань помилування Офісу Президента України, доктор юридичних наук, професор;

Катеринчук Іван Петрович, професор кафедри вогневої підготовки ОДУВС, доктор юридичних наук, професор;

Гаран Ольга Володимирівна, професор кафедри адміністративного права та господарського права Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, доктор юридичних наук, професор

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 12 від 30 вересня 2025 року)*

Правове регулювання дотримання прав і свобод людини та громадянина в умовах адміністративно-правового режиму воєнного стану : колективна монографія / Є. Львова, О. Жильцов, О. Пасько та ін. ; за заг. ред. А. В. Денисової. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 840 с.

ISBN 978-617-8574-56-7

Колективна монографія присвячена комплексному аналізу правового регулювання дотримання прав і свобод людини в умовах воєнного стану в Україні. У виданні осмислено трансформацію механізмів їх забезпечення з урахуванням викликів збройної агресії. Досліджено реалізацію державної політики у гуманітарній, безпековій, правоохоронній, судовій і соціальній сферах, проблеми захисту прав дітей, цивільного населення, військовополонених, а також питання інформаційної безпеки та OSINT. Монографія адресована науковцям, юристам і практикам.

УДК 342.7:351.86"364"(477)

ISBN 978-617-8574-56-7

© Авторський колектив, 2025

© ОДУВС, 2025

Зміст

Розділ 1. Правове забезпечення державної політики в гуманітарній сфері (Львова Є.)	5
Розділ 2. Адміністративно-правове регулювання свободи пересування та вільного обрання місця проживання за умов воєнного стану в Україні (Жильцов О.)	30
Розділ 3. Психічне здоров'я як фактор національної безпеки в Україні (Пасько О., Прудка Л.)	71
Розділ 4. Роль Національної поліції України у створенні єдиного безпекового простору держави (Матвеева Л.)	110
Розділ 5. Діяльність поліції щодо забезпечення прав і свобод людини на деокупованих територіях (Берендеева А.)	136
Розділ 6. Вплив Інтернету на права дітей протягом збройного конфлікту — зарубіжний досвід (Пядишев В., Форос Г.)	177
Розділ 7. Сучасні тенденції судового захисту прав і свобод людини в умовах воєнного стану (Шерстюк Г.)	217
Розділ 8. Правова, соціально-психологічна та медична допомога потерпілим від дій країни-агресорки особам з тимчасово окупованих територій (Вайда Т.)	259
Розділ 9. Роль дозвільної системи в забезпеченні прав і свобод людини в умовах воєнного стану (Пишна А., Ульянов О.)	313
Розділ 10. Адміністративна відповідальність за порушення прав і свобод під час воєнного стану (Сірко В.)	355
Розділ 11. Кримінально-правові аспекти дотримання основних прав і свобод військовополонених і цивільного населення в умовах воєнного стану (Колб О., Конопельський В.)	392

Розділ 12. Часові обмеження суб'єктивного права інтелектуальної власності: загальні та екзистенціальні умови (Маковій В.)	452
Розділ 13. Сутність організації та документування організованої злочинної діяльності підрозділами стратегічних розслідувань (Щурат Т.)	491
Розділ 14. Дотримання прав і свобод громадян під час здійснення оперативно-розшукової діяльності (Давиденко В.)	532
Розділ 15. Забезпечення оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій при виявленні та розкритті організованої злочинної діяльності в умовах воєнного стану (Поляков Є.)	576
Розділ 16. Аналіз та запобігання кримінальним правопорушенням в умовах загострення криміногенної обстановки (Бабенко А.)	622
Розділ 17. Дотримання прав та свобод людини державним бюро розслідувань під час військового стану (Козленко О.)	679
Розділ 18. Основні напрямки і завдання державної політики у сфері протимінної діяльності в умовах воєнного стану та під час відновлення України (Аносенков А., Коломієць Ю., Мукоїда Р., Проскурня Є.)	725
Розділ 19. OSINT та інформаційна безпека в умовах воєнного стану (Свиридюк Н., Афонін Д.)	766
Розділ 20. Використання OSINT у встановленні фактів воєнних злочинів та особи воєнних злочинців (Сіфоров О., Калугін В.)	811

Розділ 9

РОЛЬ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Алла ПИШНА

Одеський державний університет внутрішніх справ, Україна
ORCID: <https://Orcid.org/0000-0002-1776-3034>

Олексій УЛЬЯНОВ

Одеський державний університет внутрішніх справ, Україна
ORCID.org/0000-0002-3397-0965

У розділі розглянуто специфіку функціонування дозвільної системи в умовах дії воєнного стану в Україні. Проаналізовано адміністративні повноваження Національної поліції України, правові межі реалізації права громадян на володіння зброєю, а також превентивні, контрольні, координаційні та інформаційно-аналітичні функції дозвільної системи.

Особливу увагу приділено цифровізації дозвільних процедур, впровадженню Єдиного реєстру зброї, судовій практиці та міжнародному досвіду регулювання обігу зброї.

Висвітлено виклики, що виникають у правозастосовній практиці під час збройного конфлікту, та обґрунтовано необхідність нормативного оновлення і посилення міжвідомчої координації. Обґрунтовано концепцію балансу між правом на самозахист і вимогами публічної безпеки в умовах надзвичайного правового режиму.

Також окреслено проблематику нерівномірності дозвільних процедур у різних регіонах України та загрозу формування тіньового обігу зброї. Запропоновано шляхи удосконалення системи — від правового реформування до етичних стандартів поведінки посадових осіб.

Наголошено на необхідності синергії з громадянським суспільством у сфері безпеки та контролю над зброєю.

Запровадження воєнного стану передбачає суттєве трансформування механізмів державного управління, включно з обмеженням окремих прав і свобод людини, продиктованим потребою забезпечити національну безпеку, громадський порядок та обороноздатність держави. У такому контексті особливого значення набуває дозвільна система, яка є комплексом правових та організаційних механізмів, що регулюють порядок отримання дозволів на здійснення певних видів діяльності або дій у сфері публічного управління, з одного боку, забезпечує необхідний рівень безпеки та контролю, а з іншого — має діяти у межах правового поля, не допускаючи безпідставного обмеження конституційних прав громадян.

З одного боку, дозвільна система є інструментом державного контролю, що дозволяє запобігати загрозам, забезпечувати правопорядок і підтримувати стабільність у критичних умовах. З іншого боку, надмірне або неправомірне застосування дозвільних процедур може призводити до зловживань, необґрунтованих обмежень прав громадян, посилення адміністративного тиску та правового свавілля.

Розуміння ролі дозвільної системи в умовах воєнного стану має важливе значення не лише для вдосконалення нормативного регулювання, а й для формування правової культури взаємної відповідальності між державою та громадянином у часи викликів і загроз.

У сучасному демократичному суспільстві, функціонування правоохоронних органів, не можливе без здійснення спеціальних адміністративних заходів, серед яких, дозвільна система посідає одне з чільних місць. Особливе значення вона має у сфері забезпечення громадського порядку, безпеки громадян, контролю за обігом спеціальних засобів, вибухових речовин, зброї, що потребує не лише нормативної урегульованості, але й високого рівня адміністративного управління з боку поліції.

Дозвільна система у сфері обігу зброї, спеціальних засобів, вибухових матеріалів, а також діяльності охоронних структур є важливим інструментом державного регулювання і здійснюється

Національною поліцією України як частина її спеціальної адміністративної діяльності. Вона охоплює не лише контроль за дотриманням правових норм, а й превентивну, інформаційно-аналітичну та координаційну функції у системі громадської безпеки.

Превентивна функція дозвільної системи у сфері обігу зброї, спеціальних засобів та вибухових матеріалів є ключовим елементом забезпечення громадської безпеки та правопорядку в Україні. Ця функція спрямована на запобігання незаконному обігу та використанню зазначених об'єктів, що може призвести до тяжких наслідків для суспільства.

Ця функція реалізується через комплекс заходів, зокрема: перевірку осіб, що подають заявки на отримання дозволів, контроль за умовами зберігання зброї, а також регулярні інспекції з боку уповноважених органів. Як зазначає С.В. Діденко, превентивна мета дозвільної системи — запобігти випадковому або навмисному використанню зброї сторонніми особами та забезпечити громадський порядок і безпеку.¹

Роль цієї функції також полягає у підвищенні правової культури населення, відповідальності громадян за дотримання законодавства у сфері обігу зброї. У цьому контексті діджиталізація процесів — впровадження електронних реєстрів, автоматизованих систем контролю — сприяє прозорості, відкритості дозвільних процедур та зменшенню корупційних ризиків.²

Таким чином, превентивна функція є важливим інструментом правової держави у захисті публічної безпеки. Її ефективна реалізація потребує постійного вдосконалення нормативної бази, фахової підготовки працівників правоохоронних органів і залучення громадськості.

---

¹ Діденко С.В. Дозвільна система у сфері обігу та застосування зброї в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 2(1). С. 66–70.

² Форсайт для відновлення та розвитку українського експорту 2030: Аналітична доповідь ПРООН про цифрову трансформацію. К. : ПРООН в Україні, 2023. 56 с.

Інформаційно-аналітична функція дозвільної системи у сфері обігу зброї в Україні є ключовим елементом забезпечення публічної безпеки та правопорядку. Вона охоплює систематичний збір, обробку, аналіз і використання інформації, що стосується обігу зброї, суб'єктів цього процесу та відповідних правових і організаційних умов. Роль цієї функції дедалі зростає в умовах підвищеного ризику несанкціонованого використання зброї, а також у контексті інтеграції новітніх технологій в управлінські процеси.

Насамперед, інформаційно-аналітична функція реалізується через збір актуальних даних про осіб, які подають заявки на отримання дозволів, а також про осіб, що вже є власниками зброї. Збір цієї інформації здійснюється через процедури реєстрації, перевірки, ліцензування та контроль з боку уповноважених органів. У процесі оформлення дозвільної документації здійснюється верифікація достовірності поданої інформації, що дозволяє формувати достовірну аналітичну базу для прийняття управлінських рішень.

Як підкреслює Т.А. Шумейко, формування ефективної дозвільної системи у сфері обігу зброї вимагає запровадження єдиної інтегрованої платформи обліку, яка має базуватись на цифрових технологіях, принципах відкритості, прозорості та підзвітності органів виконавчої влади³. Такий підхід дозволяє своєчасно виявляти ризики, пов'язані з потенційною небезпекою конкретних осіб, наприклад, осіб із судимістю або тих, що перебувають у нестабільному психоемоційному стані.

Інформаційно-аналітична функція також охоплює процеси аналізу накопичених даних. Метою такого аналізу є не лише отримання статистичної інформації щодо обігу зброї, а й побудова прогнозних моделей, які дозволяють визначити ключові тенденції, оцінити ризики і перевірити ефективність заходів державного регулювання. Це створює можливість для правоохоронних і адміністративних

---

³ Шумейко Т.А. Цифровізація дозвільної системи: проблеми та перспективи. *Адміністративне право і процес*. 2023. № 2. С. 45–49.

органів адаптувати політику у відповідь на зміну ситуації в сфері обігу зброї.

Суттєве значення в межах цієї функції має міжвідомча координація. Дані, що надходять до дозвільної системи, мають значення не тільки для органів внутрішніх справ, а й для інших установ — прокуратури, судів, органів місцевого самоврядування. Завдяки такій взаємодії підвищується якість і оперативність прийняття управлінських рішень, що впливають на загальний рівень громадської безпеки.

Особливу увагу слід звернути на впровадження діджиталізаційних процесів у сфері реалізації інформаційно-аналітичної функції. Використання електронних реєстрів, автоматизованих систем перевірки, цифрових підписів та спеціалізованого програмного забезпечення сприяє не лише підвищенню точності та швидкості обробки інформації, а й мінімізації людського фактору. Це, в свою чергу, зменшує ризики зловживань та корупційних проявів, які традиційно пов'язувалися з процедурою видачі дозволів на зброю.⁴

Систематизація інформації також дозволяє краще структурувати управлінську звітність і створювати на її основі аналітичні довідки, які використовуються в процесі розробки законопроектів, постанов Кабінету Міністрів, відомчих нормативно-правових актів. Таким чином, аналітична складова сприяє підвищенню якості нормативного регулювання та його відповідності актуальним умовам суспільного розвитку.

Слід зазначити, що в умовах воєнного стану та загроз внутрішньої дестабілізації функціонування дозвільної системи набуває ще більшої актуальності. Інформаційно-аналітична функція в таких умовах дозволяє ефективно протидіяти нелегальному обігу зброї, забезпечити оперативний контроль за її використанням та прогнозувати потенційні точки напруження. Завдяки цьому можна

---

⁴ Форсайт для відновлення та розвитку українського експорту 2030: Аналітична доповідь ПРООН про цифрову трансформацію. К. : ПРООН в Україні, 2023. 56 с.

запобігти ескаляції конфліктів на побутовому рівні, терористичним загрозам і порушенням громадського порядку.

Отже, інформаційно-аналітична функція дозвільної системи у сфері обігу зброї в Україні виконує важливу роль у формуванні сучасної моделі публічного управління, що базується на принципах прозорості, ефективності та відповідальності. Її подальший розвиток, зокрема за допомогою цифрових технологій, має стати основою для побудови безпечного суспільства, в якому кожна дія щодо обігу зброї буде підкріплена точними даними, правовими гарантіями та суспільним контролем.

Координаційна функція дозвільної системи в Україні становить одну з ключових ланок механізму забезпечення громадської безпеки⁵. Її суть полягає в налагодженні ефективної міжвідомчої взаємодії між суб'єктами, що беруть участь у регулюванні обігу об'єктів дозвільної системи — зокрема зброї, вибухових матеріалів, спеціальних засобів. В умовах сучасної безпекової ситуації ця функція набула особливого значення, адже дозволяє інтегрувати ресурси та можливості правоохоронних, адміністративних і місцевих органів влади для досягнення єдиної мети — збереження публічного порядку.

Правове регулювання координаційної функції закріплене в низці нормативно-правових актів, серед яких ключовими є постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року № 576⁶ та наказ МВС України від 21 серпня 1998 року № 622⁷. Ці документи

---

⁵ Адміністративне право України : підручник / за ред. О. І. Остапенка. Львів : СПОЛОМ, 2021. 616 с.

⁶ Про затвердження Положення про дозвільну систему : постанова КМУ від 12.10.1992 р. № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/576-92-p>

⁷ Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ МВС України від 21.08.1998 р. № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>

окреслюють правові межі діяльності органів дозвільної системи, визначають їх повноваження, а також встановлюють процедури співпраці з іншими суб'єктами.

На практиці реалізація координаційної функції виявляється у взаємодії між підрозділами Національної поліції, органами місцевого самоврядування, Службою безпеки України, прикордонною службою, підрозділами ДСНС та іншими державними структурами. Наприклад, виявлення незаконного обігу зброї потребує не лише реагування поліції, а й узгоджених дій з боку органів прокуратури та суду, а також оперативного реагування на рівні територіальних громад⁸.

Особливе місце у реалізації координаційної функції займають інформаційні обміни. Системи реєстрації зброї, електронні обліки дозволів, цифрові бази даних щодо власників спеціальних засобів — усе це створює передумови для швидкого отримання достовірної інформації⁹.

Крім того, координаційна функція проявляється у плануванні та реалізації спільних заходів профілактики та реагування. Це можуть бути як профілактичні відпрацювання, спільні патрулювання, так і масові перевірки об'єктів, що перебувають під наглядом дозвільної системи¹⁰.

У цьому контексті не менш важливою є координація у сфері нормотворчості та розробки локальних політик. Органи місцевого самоврядування можуть приймати власні рішення щодо функціонування дозвільної системи на місцях, однак ці рішення мають бути

---

⁸ Вітвіцький С.С., Захарченко А.М., Бобкова А.Г., Алфьоров С.М. Дозвільно-погоджувальні функції підрозділів Національної поліції у сфері господарювання: науково-практичні рекомендації. Київ: ВД «Дакор», 2021. 54 с.

⁹ Програма «U-LEAD з Європою». Рекомендації щодо створення Центрів безпеки громадян в об'єднаних територіальних громадах. Київ: Програма «U-LEAD з Європою», 2019. 60 с.

¹⁰ *Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кропивницький, 1 липня 2022 р. Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ, 2022. 398 с.

узгоджені з чинним законодавством і не суперечити нормативам, встановленим центральними органами виконавчої влади.

Координаційна функція має і значний превентивний потенціал. Особливо це важливо в умовах воєнного стану, коли обіг зброї та інших небезпечних предметів підлягає посиленому контролю. Основні завдання щодо контролю за об'єктами дозвільної системи покладаються в поліції на підрозділи контролю за обігом зброї¹¹.

У зв'язку з цим актуальними залишаються питання створення Центрів безпеки громадян в об'єднаних територіальних громадах.

Згідно з чинним законодавством України, право громадян на придбання, зберігання та носіння зброї реалізується виключно на підставі дозволу, виданого уповноваженим органом внутрішніх справ. Цей дозвіл є адміністративним актом, що засвідчує наявність підстав для володіння певним типом зброї і відповідність особи встановленим законом критеріям.

Дозвільна діяльність регламентується рядом нормативно-правових актів, зокрема: Законом України «Про Національну поліцію»¹², Постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.1993 № 706¹³, Наказом МВС України від 21.08.1998 № 622¹⁴, а також спеціальними нормативами, що були адаптовані до умов воєнного стану.

---

¹¹ Юнін О. Особливості участі поліції в функціонуванні дозвільної системи в період воєнного стану. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1. С. 7–13.

¹² Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19> (дата звернення: 25.05.2025).

¹³ Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії : постанова КМУ від 07.09.1993 № 706. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/706-93-%D0%BF> (дата звернення: 25.05.2025).

¹⁴ Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ МВС України від 21.08.1998 № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0636-98> (дата звернення: 25.05.2025).

Основним завданням дозвільної системи є створення правових та організаційних механізмів для обліку, контролю, профілактики зловживань у сфері володіння і використання засобів, що становлять потенційну загрозу громадській безпеці. Дозвільна система діє на перетині правових та безпекових інтересів держави, суспільства і громадян, а тому вимагає гнучкості, точності та підвищеної правової відповідальності.

Згідно з наказом МВС України № 170 від 1 березня 2022 року, під час дії воєнного стану поліція отримала розширені повноваження з перевірки об'єктів зберігання зброї, тимчасового вилучення зброї, анулювання дозволів, контролю за діяльністю суб'єктів охоронного ринку, а також передачі даних до військових адміністрацій¹⁵. Також поліція уповноважена проводити позапланові перевірки умов зберігання зброї в домашніх умовах, інспекцію об'єктів торгівлі засобами самооборони, перевірку правомірності використання зброї при виконанні охоронних функцій. Відповідно до покладених функцій, поліцейські мають право вимагати пред'явлення документів на зброю, складати адміністративні матеріали у разі виявлення порушень, а також ініціювати призупинення або відкликання дозволів у зв'язку з втратою підстав для володіння зброєю. Ці функції реалізуються як частина адміністративної діяльності, яка має не лише каральний, але й сервісний та регуляторний характер. В умовах війни ці дії набувають ще більшої значущості, оскільки спрямовані на запобігання неконтрольованому обігу зброї, протидію її використанню у незаконних цілях, а також забезпечення належного рівня державного моніторингу у сфері безпеки.

Особливістю дозвільної системи в умовах сучасних викликів є її цифровізація. Запровадження Єдиного реєстру зброї¹⁶,

---

¹⁵ Про деякі питання обігу зброї в умовах воєнного стану : наказ МВС України від 01.03.2022 № 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0273-22> (дата звернення: 25.05.2025).

¹⁶ Єдиний реєстр зброї: інформаційно-телекомунікаційна система. МВС України. URL: <https://mvs.gov.ua/informatizacia-sistemi-mvs/jedinii-rejestr-zbroji>

дозволило створити централізовану базу даних, яка забезпечує прозорість обліку, спрощення процедури отримання дозволів, а також автоматичне виявлення порушень.

Згідно з інформацією Міністерства внутрішніх справ, цифрова трансформація суттєво знизила рівень корупційних ризиків у цій сфері, дозволила оперативніше реагувати на порушення та зменшила навантаження на працівників поліції, зайнятих у сфері контролю за обігом зброї.

Суттєвим викликом для функціонування дозвільної системи є наявність великої кількості незареєстрованої зброї внаслідок активних бойових дій, спрощення процедури видачі зброї добровольчим формуванням територіальної оборони та ризику, пов'язані з переміщенням озброєння на деокуповані території. Саме тому дозвільна діяльність поліції набуває значення не лише адміністративної процедури, а й елементу стратегічного контролю держави за безпековою ситуацією в регіонах.

Крім контролю, дозвільна система включає в себе освітню та профілактичну функції. Співробітники підрозділів дозвільної системи зобов'язані проводити інструктажі, перевірки знань законодавства серед осіб, що подають документи на дозвіл, а також здійснювати регулярний моніторинг зберігання зброї у побутових умовах. Цей аспект прямо пов'язаний із безпекою громадян, оскільки навіть формально дозволена зброя може становити загрозу, якщо зберігається або використовується неналежно.

Також у межах адміністративної діяльності поліція координує свою роботу з іншими органами — Службою безпеки України, Державною прикордонною службою, Міністерством оборони, а також органами місцевого самоврядування. Така координація дозволяє оперативно реагувати на зміни в оперативній обстановці, а також ефективно боротися із незаконним обігом зброї, який активізувався в умовах війни.

Законодавча база, що регулює дозвільну систему, продовжує вдосконалюватися. Зокрема, у 2023–2024 роках МВС ініціювало

розробку нової редакції порядку обігу зброї, яка має на меті гармонізацію українського законодавства з нормами Європейського Союзу та стандартами ОБСЄ. Серед новацій — створення платформи електронної ідентифікації власників зброї, автоматичне інформування про закінчення терміну дії дозволів, а також інтеграція бази даних з іншими державними інформаційними системами.¹⁷

Не менш важливою є роль судової практики у формуванні стабільного застосування дозвільного законодавства. Рішення адміністративних судів щодо оскарження дій підрозділів поліції у сфері видачі або анулювання дозволів формують правові орієнтири для інших регіонів. Так, аналіз рішень Касаційного адміністративного суду свідчить про поступову стандартизацію підходів до розгляду справ, пов'язаних із законністю відмов у видачі дозволів, що, в свою чергу, позитивно впливає на правову визначеність у сфері дозвільної політики.¹⁸

Таким чином, дозвільна система виступає важливою ланкою у ланцюгу спеціальної адміністративної діяльності поліції, що спрямована на забезпечення публічного порядку, зниження рівня злочинності, захист прав і свобод громадян, а також дотримання балансу між безпековими інтересами держави та індивідуальними правами громадян. Успішність цієї системи залежить від нормативної чіткості, професійної підготовки персоналу, технічної спроможності та ефективної взаємодії з іншими державними інституціями.

Поняття «дозвільна система» має усталене визначення в адміністративному праві. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 576 від 12.10.1992 р., дозвільна система охоплює сукупність правових норм, які встановлюють порядок видачі, використання

---

¹⁷ Презентація МВС України щодо цифрової трансформації дозвільної системи. URL: <https://mvs.gov.ua/news/tsifrova-reforma> (дата звернення: 25.05.2025).

¹⁸ Огляд судової практики з питань оскарження дій поліції щодо дозвільної системи. Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/sudova-praktika/dovidka> (дата звернення: 25.05.2025).

та контролю дозволів на здійснення певних видів діяльності або володіння окремими предметами.

Дозвільна система в діяльності поліції виступає як елемент спеціальної адміністративної діяльності, що є частиною управлінської функції держави у сфері внутрішніх справ.¹⁹

Національна поліція України відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» (ст. 2, 11) здійснює низку адміністративних функцій, серед яких реалізація дозвільної системи в межах компетенції. Це включає видачу дозволів на придбання, зберігання та носіння зброї, проведення перевірок дотримання умов зберігання та використання спеціальних засобів, виявлення порушень дозвільного режиму та застосування заходів адміністративного впливу.²⁰

Наказ МВС України № 622 від 21.08.1998 р. встановлює порядок видачі дозволів на зброю, що перебуває у цивільному обігу, а також інструкції щодо ведення обліку і контролю за її використанням. Таким чином, поліція не лише виконує функції реєстрації та видачі, а й здійснює постійний нагляд за дотриманням вимог законодавства.²¹

Дозвільна система має складну організаційно-правову структуру. Вона передбачає процедури отримання дозволів, подання заяв, проведення перевірок, ухвалення рішень, а також ведення відповідного реєстру. Важливим є принцип відкритості та прозорості, який реалізується шляхом інформування громадян про порядок

---

¹⁹ Про затвердження Положення про дозвільну систему : постанова КМУ від 12.10.1992 р. № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/576-92-p>

²⁰ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.

²¹ Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ МВС України від 21.08.1998 № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0636-98> (дата звернення: 25.05.2025).

дій, перелік документів та умови отримання дозволу. Таким чином забезпечується публічність та запобігання корупційним проявам.²²

У діяльності поліції реалізація дозвільної системи виконує превентивну та контрольну функції.

Превентивна та контрольна функції поліції у реалізації дозвільної системи є ключовими елементами забезпечення публічної безпеки та правопорядку в Україні. Ці функції спрямовані на запобігання правопорушенням, контроль за дотриманням законодавства у сфері обігу об'єктів дозвільної системи та забезпечення балансу між правами громадян і безпекою суспільства.^{23; 24}

Превентивна функція поліції у сфері дозвільної системи охоплює низку заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням, що пов'язані з обігом предметів та об'єктів, які підлягають спеціальному контролю. Як зазначено у Законі України «Про Національну поліцію», однією з основних функцій цього правоохоронного органу є надання послуг із забезпечення публічної безпеки, запобігання злочинам і правопорушенням та захисту прав і свобод громадян²⁵.

У контексті дозвільної системи реалізація превентивної функції включає проведення профілактичних бесід із громадянами, роз'яснення вимог чинного законодавства, зокрема норм щодо обігу вогнепальної зброї, спеціальних засобів, вибухових речовин тощо²⁶.

---

²² Шумейко Т.А. Загальні та особливі ознаки дозвільних процедур реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні. *Юридична наука*. 2020. № 6. С. 155–163.

²³ Мельник М.І., Хавронюк М.І. Кримінальна політика : підручник. Київ : Атіка, 2010. 384 с.

²⁴ Шевченко А.О. Превентивна діяльність поліції: теоретичні та практичні аспекти. Харків : Право, 2020. 264 с.

²⁵ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2014 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.

²⁶ Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ МВС України від 21.08.1998 р. № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98> (дата звернення: 25.05.2025).

Окрім цього, органи поліції здійснюють перевірку умов зберігання об'єктів дозвільної системи, нагляд за дотриманням технічних та правових вимог до таких об'єктів, а також моніторинг стану дисципліни серед суб'єктів, які мають відповідні дозволи.

Такі заходи базуються на положеннях нормативно-правових актів, зокрема Положення про дозвільну систему, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 576 від 12 жовтня 1992 року, яке визначає підстави, порядок видачі, призупинення та анулювання дозволів, а також механізми контролю за дотриманням встановлених правил²⁷.

Контрольна функція поліції у сфері дозвільної системи передбачає здійснення нагляду за дотриманням законодавства щодо обігу об'єктів дозвільної системи. Це включає перевірку наявності відповідних дозволів, дотримання умов їх видачі, а також виявлення та притягнення до відповідальності осіб, які порушують встановлені правила. Поліція має право здійснювати перевірки приміщень, де зберігаються об'єкти дозвільної системи, та вживати заходів у разі виявлення порушень.

Важливим інструментом модернізації контролю залишається цифровізація. В умовах розбудови інформаційного суспільства цифровізація стає ключовим напрямом удосконалення дозвільної системи у сфері обігу зброї. Запровадження функціональної підсистеми «Єдиний реєстр зброї» в структурі єдиної інформаційної системи МВС України дозволяє здійснювати оперативну перевірку відомостей щодо обліку одиниць зброї, правомірності їх зберігання та використання, а також історії власників. Це значно знижує рівень бюрократизації та корупційних ризиків у сфері видачі дозволів. Разом з тим у прифронтових та тимчасово окупованих регіонах ефективність використання цифрових систем обмежується пошкодженням критичної інфраструктури, що актуалізує потребу

---

²⁷ Про затвердження Положення про дозвільну систему : постанова КМУ від 12.10.1992 № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF> (дата звернення: 25.05.2025).

у створенні альтернативних, зокрема автономних, каналів доступу до баз даних.²⁸

У період повномасштабної збройної агресії проти України органи поліції зіткнулися з безпрецедентними викликами, що вимагали оперативної адаптації та модернізації функціональних механізмів їхньої роботи. В умовах воєнного стану значно зросло навантаження на правоохоронну систему, що зумовило необхідність посилення нагляду, впровадження новітніх технологій контролю та вдосконалення внутрішніх процедур.²⁹

Одним із ключових напрямів трансформації стало посилення контролю за обігом зброї, що є критично важливим для забезпечення громадської безпеки. З метою ефективного моніторингу та управління обігом зброї, Міністерство внутрішніх справ України ініціювало вдосконалення Єдиної інформаційної бази даних з обліку зброї. Ця система дозволяє оперативно відстежувати зміни у дозвільній системі, мінімізувати ризики її порушення та забезпечити прозорість у сфері обігу зброї.³⁰

Крім того, поліція активно впроваджує цифрові технології, такі як автоматизовані реєстри, онлайн-моніторинг дозвільної документації та міжвідомчий обмін інформацією. Ці заходи спрямовані на вдосконалення традиційних методів профілактики правопорушень та підвищення ефективності правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану.^{31; 32}

---

²⁸ Про затвердження Положення про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ : наказ МВС України від 10 січ. 2022 № 2 // *Офіційний вісник України*. 2022. № 12. Ст. 660.

²⁹ Міністерство внутрішніх справ України. Звіт про діяльність Національної поліції України в умовах воєнного стану. Київ, 2022. <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-natsionalnoi-politsii-ukrainy-pro-rezultaty-roboty-u-2022-rotsi>

³⁰ Міністерство внутрішніх справ України. Єдина інформаційна база даних з обліку зброї: оновлення та перспективи розвитку. Київ : МВС України, 2023. 24 с.

³¹ Звіт про діяльність Національної поліції України в умовах воєнного стану. Київ : МВС України, 2022. 40 с.

³² Впровадження цифрових технологій у правоохоронну діяльність : аналітичний звіт. Київ : НПУ, 2023. 36 с.

Міжнародний досвід також свідчить про ефективність використання сучасних технологій у боротьбі з незаконним обігом зброї. Зокрема, система CEASEFIRE, розроблена за участю європейських науковців, використовує штучний інтелект для виявлення та протидії незаконному обігу вогнепальної зброї, що є актуальним і для українського контексту.³³

Таким чином, трансформація діяльності поліції України в умовах воєнного стану характеризується активним впровадженням цифрових технологій, посиленням контролю за обігом зброї та модернізацією внутрішніх процедур, що сприяє зміцненню правопорядку та забезпеченню безпеки громадян.

Дозвільна система у структурі діяльності поліції України розглядається як ключова складова спеціальної адміністративної функції, що забезпечує виконання державою її публічно-правових обов'язків у сфері підтримання громадського порядку, забезпечення безпеки, а також захисту прав та свобод громадян. У надзвичайних обставинах, зокрема під час воєнного стану, функції дозвільної системи значно посилюються, набуваючи ознак критичної інфраструктури безпеки.

У широкому розумінні дозвільна система — це сукупність правових норм, організаційних процедур та компетенцій суб'єктів владних повноважень, які регулюють порядок надання, тимчасового обмеження чи припинення дозволів на здійснення окремих видів діяльності. У вузькому сенсі, у контексті діяльності поліції, вона передбачає реалізацію конкретних повноважень, пов'язаних з регулюванням обігу зброї, вибухових речовин, охоронної діяльності, пересування у зонах бойових дій, проведення масових заходів тощо.³⁴

---

³³ Cani J., Mademlis I., Mancuso M., Paternoster C., Adamakis E., Margetis G., Chambon S., Crouzil A., Lechelek L., Dede G., Evangelatos S., Lalas G., Mignet F., Linardatos P., Kentrotis K., Gierszal H., Tyczka P., Karagiorgou S., Pantelis G., Stavropoulos G., Votis K., Papadopoulos G. Th. CEASEFIRE: An AI-powered system for combatting illicit firearms trafficking. arXiv, 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2406.14949>

³⁴ Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV.

Специфіка дозвільної системи поліції проявляється у її прикладному змісті: організація механізмів, які надають або обмежують право на дії у публічному просторі. Наприклад, здійснення контролю за видачею дозволів на носіння зброї виконує як функцію безпеки, так і превентивну функцію запобігання правопорушенням.

Упродовж 2024 року в органах Національної поліції задекларовано 2,6 тис. одиниць вогнепальної зброї та понад 504 тис. боеприпасів до неї. Також до поліції здано 100 одиниць вогнепальної зброї та більше ніж 30 тис. боеприпасів, щодо яких особи не виявили бажання проходити процедуру декларування.³⁵

Дозвільна система виступає також каналом легітимації дій громадян і організацій у сфері реалізації їхніх прав. Наприклад, погодження мирних зібрань (ст. 39 Конституції України) у правовому режимі воєнного стану вимагає спеціальної процедури. Таке погодження, відповідно до чинного законодавства, видається лише після консультацій з військовими адміністраціями та органами поліції³⁶. Це створює особливий режим правового балансу між свободою зібрань та вимогами національної безпеки.

Дозвільна система у структурі діяльності поліції України розглядається як ключова складова спеціальної адміністративної функції, що забезпечує виконання державою її публічно-правових обов'язків у сфері підтримання громадського порядку, забезпечення безпеки, а також захисту прав та свобод громадян. У надзвичайних обставинах, зокрема під час воєнного стану, функції дозвільної системи значно посилюються, набуваючи ознак критичної інфраструктури безпеки

Специфіка дозвільної системи поліції проявляється у її прикладному змісті: організація механізмів, які надають або обмежують право на дії у публічному просторі. Наприклад, здійснення

---

³⁵ Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2024 році. file:///C:/Users/User/Downloads/Zvit_pf_2024.pdf

³⁶ Указ Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022.

контролю за видачею дозволів на носіння зброї виконує як функцію безпеки, так і превентивну функцію запобігання правопорушенням.

Превентивна функція поліції в умовах війни має не лише стандартне значення як система заходів щодо виявлення, запобігання та усунення причин правопорушень, а й виконує роль стратегічного елементу оборонної політики держави. Підвищена загроза незаконного обігу зброї, вибухових речовин і спеціальних засобів, активність диверсійно-розвідувальних груп, а також загальна мілітаризація суспільного простору вимагають від поліції систематичної профілактичної діяльності, спрямованої як на правосвідомість громадян, так і на унеможливлення використання дозволених засобів не за призначенням.³⁷

Особливого значення набуває роз'яснювальна робота серед суб'єктів, які мають право на володіння та використання зброї: охоронних фірм, мисливських колективів, представників територіальної оборони.

В умовах зростання кількості зброї на руках цивільного населення необхідним є забезпечення балансу між реалізацією права на самооборону та дотриманням дозвільного режиму. Саме тут проявляється потреба у зміцненні партнерських відносин поліції з громадськістю, зокрема з громадськими об'єднаннями, що функціонують у сфері безпеки та оборони.³⁸

Контрольна функція поліції передбачає посилене інспектування умов зберігання та обліку зброї, перевірку наявності та відповідності дозвільних документів, аналіз використання дозволених засобів. В умовах воєнного стану ці завдання ускладнюються, зважаючи на необхідність оперативного реагування, мобільності поліції та інтеграції її дій із заходами військового командування. Закон України «Про Національну поліцію» та постанова Кабінету

---

³⁷ Національна поліція України. Звіт про діяльність Національної поліції України за 2022 рік. Київ : Нацполіція України, 2022. 40 с.

³⁸ Мовчан А.В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 244 с.

Міністрів України від 7 вересня 1993 року № 703 залишаються базовими документами у сфері дозвільної діяльності, однак вони не враховують специфіку військового періоду, що створює низку колізій та правових прогалин.³⁹

Поліція отримує додаткові повноваження у вигляді права на вилучення зброї без попередження, прискорене анулювання дозволів, передачу справ до військових адміністрацій або судів. Також актуальним є контроль за діяльністю суб'єктів, які отримали дозвіл на носіння зброї, але в умовах війни не забезпечують її належне зберігання або використовують поза межами дозволеного.⁴⁰

Окрему увагу слід приділити функції координації, яку поліція виконує у взаємодії з іншими органами державної влади — Державною службою з надзвичайних ситуацій, Службою безпеки України, Міністерством оборони. Спільні перевірки, обмін інформацією, оперативні наради дозволяють знижувати ризики терористичних загроз, ідентифікувати спроби незаконного зберігання або переміщення зброї, а також забезпечити прозорість дозвільної системи навіть в умовах бойових дій.⁴¹

В умовах воєнного стану виникає низка проблем, зокрема несинхронізованість процедур обміну інформацією, різний рівень технічної оснащеності відомств, розбіжності у трактуванні повноважень і відповідальності. Такі труднощі ускладнюють оперативну реакцію на загрози, можуть спричинити дублювання функцій або навпаки — прогалини у спільних діях. Координація у сфері дозвільної діяльності є надзвичайно важливою для недопущення

---

³⁹ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19> (дата звернення: 25.05.2025).

⁴⁰ Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.1993 № 706. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/706-93-п> (дата звернення: 25.05.2025).

⁴¹ Адміністративна діяльність поліції в умовах воєнного стану : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2023. 120 с.

несанкціонованого обігу зброї, спрощення процедур взаємодії та посилення безпеки на місцевому рівні.

Важливим інструментом модернізації контролю залишається цифровізація. Впровадження Єдиного державного реєстру зброї дозволяє здійснювати оперативну перевірку інформації про дозволу, історію володіння зброєю, наявність заборон або судимостей у власників. Це мінімізує ризики фальсифікацій і створює нові стандарти прозорості. Однак доступ до цифрових систем на тимчасово окупованих або прифронтових територіях суттєво ускладнений через пошкоджену інфраструктуру, що потребує резервних рішень з боку правоохоронних органів.⁴²

Незважаючи на зазначені переваги, поліція стикається з низкою проблем: неукомплектованість підрозділів, високий рівень кадрового вигорання, застаріле технічне забезпечення, дефіцит сучасного програмного забезпечення для мобільної роботи з реєстрами. У цьому контексті нагальною є потреба у проведенні інституційної реформи дозвільної системи, яка має включати не лише зміну процедур, а й оновлення підходів до кадрової політики.⁴³

Правова база, що регулює дозвільну діяльність, залишається фрагментарною. В окремих випадках відсутність чітких норм дає можливість зловживань або уникнення відповідальності, особливо у випадках, коли законодавство не встигає за динамікою безпекових змін. Це вимагає розробки тимчасових спеціальних правових режимів та оновлення нормативних актів з урахуванням воєнного часу.⁴⁴

---

⁴² Єдиний реєстр зброї: інформаційно-телекомунікаційна система. *Міністерство внутрішніх справ України*. URL: <https://mvs.gov.ua/informatizaciaia-sistemi-mvs/jedinii-rejestr-zbroji> (дата звернення: 25.05.2025)

⁴³ Палій В.В. Адміністративно-правові обмеження прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2023. 210 с

⁴⁴ Кадала В.В. Окремі питання законодавчих новацій: публічна безпека, суб'єкт господарювання, воєнний стан. *Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 1 лип. 2022 р.). Кропивницький, 2022. С. 164–166.

Варто наголосити, що ефективність реалізації превентивної та контрольної функцій поліції у сфері дозвільної системи в умовах воєнного стану безпосередньо впливає на рівень національної безпеки. Успішна реалізація цих функцій є можливою лише за умов системного підходу, який включає удосконалення нормативної бази, підвищення професійної підготовки особового складу, технічне переоснащення та розширення міжвідомчої кооперації.

Слід зазначити, що в умовах воєнного стану або надзвичайних ситуацій роль дозвільної системи поліції значно зростає. Особливої актуальності в сучасних умовах набуває системна інформаційно-роз'яснювальна робота серед осіб, які мають право на володіння та використання зброї, зокрема співробітників охоронних структур, членів мисливських об'єднань, учасників добровольчих формувань територіальної оборони. В умовах зростання обсягів обігу зброї серед цивільного населення, що обумовлено як загрозами воєнного характеру, так і змінами в нормативно-правовому полі, важливим завданням є забезпечення балансу між реалізацією права на самозахист та неухильним дотриманням дозвільного режиму. З огляду на це, критично важливим стає розвиток партнерських відносин між органами Національної поліції та громадськістю, зокрема з громадськими об'єднаннями у сфері безпеки та оборони, що сприяє підвищенню ефективності превентивної діяльності правоохоронців у кризових умовах.⁴⁵

Забезпечення балансу між реалізацією права на самозахист та дотриманням дозвільного режиму в умовах воєнного стану є одним із найгостріших викликів у сфері внутрішньої безпеки

---

⁴⁵ Богачова Н.О. Взаємодія поліції з громадськістю в умовах воєнного стану: адміністративно-правовий аспект. *Адміністративно-правові та організаційно-тактичні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 28 червня 2024 р.) / за заг. ред. В.О. Боднарчука. Кропивницький : ДДУВС, 2024. С. 85.

України. В умовах збройної агресії проти держави питання легітимного обігу зброї виходить за межі класичної безпекової парадигми та стає критичним чинником у забезпеченні обороноздатності суспільства.⁴⁶

Право громадян на самозахист зафіксовано в Конституції України та уточнюється положеннями кримінального й адміністративного законодавства.

Водночас з початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації Україна увійшла в режим воєнного стану, що вимагає перегляду традиційного підходу до реалізації цього права. Постанова Кабінету Міністрів України № 448 від 15 квітня 2022 року надала цивільному населенню можливість застосування вогнепальної зброї для захисту свого життя та майна⁴⁷. Цей крок був безпрецедентним у правовій історії України та вимагав від правоохоронної системи адаптації нормативних і процедурних регламентів.

Паралельно Міністерство внутрішніх справ України наказом № 170 від 1 березня 2022 року врегулювало порядок обігу зброї в умовах воєнного стану. Зокрема, визначено процедури анулювання дозволів, передачі зброї до підрозділів територіальної оборони, порядок тимчасового вилучення зброї у випадках порушення умов зберігання. Таким чином, поліція отримала широкі повноваження, які вимагають балансування між гарантіями прав громадян та інтересами державної безпеки.

У цьому контексті ключовим є забезпечення прозорості та контрольованості дій як цивільного населення, так і представників силових структур. Важливим інструментом став Єдиний реєстр

---

⁴⁶ Про деякі питання обігу зброї в умовах воєнного стану : наказ МВС України від 01.03.2022 № 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0273-22> (дата звернення: 25.05.2025).

⁴⁷ Про затвердження Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї у період дії воєнного стану : постанова КМУ від 15.04.2022 № 448. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-zastosuvannya-civilnimi-osobami-vognepalnoyi-zbroyi-u-period-diyi-voyennogo-stanu-448> (дата звернення: 25.05.2025).

зброї, впроваджений МВС України у 2023 році⁴⁸. Цифровізація процесів дозволяє оперативно перевіряти історію дозволів, фіксувати факти порушень і приймати рішення про обмеження права на володіння зброєю. Проте в умовах бойових дій, особливо в прифронтових та тимчасово окупованих регіонах, доступ до таких реєстрів ускладнений, що створює ризики для контролю за обігом зброї.

Не менш важливою є правова оцінка ситуацій, у яких громадяни застосовують зброю в межах самозахисту. В умовах воєнного стану зростає кількість інцидентів, що не вкладаються у традиційну юридичну практику мирного часу. Відповідно, виникає потреба в юридичних роз'ясненнях і нових підходах до трактування меж необхідної оборони. Питання набуває ще більшої актуальності у контексті діяльності добровільних формувань територіальної оборони, частина яких діє напівформально, що ускладнює правову кваліфікацію їхніх дій.⁴⁹

Кадровий потенціал поліції також зазнає істотного навантаження. В умовах війни зростає кількість звернень, порушень, а також випадків нецільового використання зброї. Як зазначає С.В. Кулик, високий рівень емоційної напруги та недостатня підготовка цивільного населення створюють додаткові ризики для правоохоронної системи⁵⁰. Саме тому здійснення попереджувального нагляду, проведення профілактичної роз'яснювальної роботи, а також перегляд вимог до суб'єктів, які мають право на носіння зброї, мають стати пріоритетами реформи.

Проблемним залишається й технічний аспект функціонування дозвільної системи. Відсутність уніфікованих мобільних рішень

---

⁴⁸ Єдиний реєстр зброї: інформаційно-телекомунікаційна система. МВС України. URL: <https://mvs.gov.ua/informatizaciia-sistemi-mvs/jedinii-rejestr-zbroji> (дата звернення: 25.05.2025).

⁴⁹ Бадида А.Ю. Захист прав людини в Україні в умовах воєнного стану: як знайти баланс між публічним інтересом та індивідуальними правами. *Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах воєнного стану* : матеріали наук. семінару (23 черв. 2022 р.). Львів : ЛьвДУВС, 2022. С. 315.

⁵⁰ Кулик С.В. Фактичні підстави застосування особливого правового режиму воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 4(36). С. 71–75.

для доступу до реєстрів у польових умовах, зброї в комунікації між структурами МВС, а також незахищеність цифрової інфраструктури надають противнику потенційні можливості для зловживань. Це вимагає не лише технологічного оновлення, а й зміни філософії безпеки в цифровому просторі.⁵¹

Правове регулювання дозвільної діяльності під час воєнного стану поки що має фрагментарний характер. Закон України «Про Національну поліцію» та підзаконні акти не завжди враховують специфіку кризового періоду. Як наслідок, виникає необхідність у запровадженні спеціальних тимчасових правових режимів, які б дозволяли гнучко реагувати на зміну обстановки, не виходячи за межі правового поля.

Слід зазначити, що в умовах воєнного стану в Україні відбулися суттєві трансформації у сфері дозвільної системи, спрямовані на забезпечення національної безпеки та обороноздатності держави. Ці зміни охоплюють як загальні аспекти правового регулювання, так і специфічні заходи, пов'язані з обігом зброї та діяльністю правоохоронних органів.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» визначає воєнний стан як особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу. Цей режим передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб.⁵²

---

⁵¹ Права людини в умовах воєнного стану. Прикладний аспект : зб. матеріалів / за заг. ред. Н.С. Кузнецової. Київ : Міжнар. Солomonів ун-т, 2024. 120 с.

⁵² Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19> (дата звернення: 25.05.2025).

У сфері дозвільної системи це означає можливість запровадження спеціальних тимчасових правових режимів, які можуть включати:

- отримання дозвільних документів за спрощеною процедурою;
- продовження строків дії існуючих дозволів та ліцензій;
- встановлення особливих умов для окремих категорій громадян, зокрема ветеранів, добровольців та волонтерів.

Однією з ключових сфер, що зазнала суттєвих трансформацій під впливом умов воєнного стану, є обіг цивільної вогнепальної зброї. Повномасштабна збройна агресія РФ проти України зумовила необхідність посилення обороноздатності держави та розширення можливостей громадян щодо реалізації права на самозахист. У зв'язку з цим було змінено нормативно-правове регулювання порядку набуття, зберігання та використання мисливської зброї, зокрема нарізної та гладкоствольної.

Запроваджене під час воєнного стану спрощення процедур щодо отримання цивільної вогнепальної зброї суттєво трансформувало правове поле. З одного боку, це забезпечило оперативну реакцію на зовнішні загрози та потребу в мобілізації ресурсів для захисту територіальних громад. З іншого — поставило перед правовою системою нові виклики, зокрема у сфері дотримання юридичних стандартів, передбачуваності та гарантій безпеки.⁵³

У мирний час процедура отримання дозволу на зброю передбачає надання низки документів: медичні довідки, підтвердження несудимості, проходження інструктажу, реєстрацію зберігання. Воєнний стан передбачив істотне скорочення цих вимог — зокрема, дозволи могли видаватися без психіатричної експертизи чи довідки про несудимість, що раніше було обов'язковим. Така гнучкість, цілком виправдана в умовах бойових

---

⁵³ Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану : наказ МВС України від 01 берез. 2022 р. № 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0170900-22#Text>

дій, водночас створює правові ризики: особи, які не пройшли базову перевірку, отримують доступ до потенційно небезпечних засобів.⁵⁴

Крім правового, виник і управлінський виклик. Масова видача зброї без єдиної бази обліку або автоматизованого контролю ускладнила відстеження її подальшого використання, повернення або можливих втрат. Окремі епізоди з недбалою видачею зброї або її втрати цивільними особами у великих містах засвідчили, що надзвичайна ситуація не звільняє державу від обов'язку контролювати безпечний обіг навіть у спрощених умовах.

Ще одним чутливим аспектом стало питання правової відповідальності. Через відсутність формалізованих договорів відповідального зберігання або чіткої правової класифікації такої зброї (цивільна, військова, службова) виникали труднощі з кваліфікацією порушень. Правоохоронні органи фактично діяли в умовах нормативної прогалини, спираючись більше на інструкції, ніж на закон.

Ситуація, що склалася, яскраво демонструє загальновідомий у правознавстві конфлікт між публічною безпекою та дотриманням індивідуальних прав у надзвичайних умовах. Подібні виклики спостерігалися і в інших країнах — зокрема, на Балканах, де лібералізація обігу зброї під час війни згодом призвела до тривалого тіньового обігу нелегальної зброї в мирний період.⁵⁵

Таким чином, воєнне спрощення процедур є обґрунтованим винятком, але не може стати новою нормою. Після завершення дії особливого правового режиму необхідним кроком має стати повна інвентаризація, повернення до правової визначеності та впровадження єдиної бази даних, яка фіксуватиме всі операції з цивільною зброєю — від видачі до утилізації.

---

⁵⁴ Бенедик Ю. Зміни в законодавстві щодо обігу зброї в умовах війни: аналіз і виклики. *Юридичний вісник*. 2022. № 4. С. 14–19.

⁵⁵ Small Arms Survey. Availability of Small Arms in the Balkans: A Legacy of Conflict – Geneva, 2006. <https://www.smallarmssurvey.org/balkan-firearms.html>.

Спеціальні тимчасові правові режими правового регулювання дозвільної системи під час воєнного стану в Україні є необхідними заходами для забезпечення національної безпеки та обороноздатності держави. Вони дозволяють оперативно реагувати на загрози, спрощують процедури отримання дозвільних документів та встановлюють особливі умови для окремих категорій громадян. Проте, важливо забезпечити чітке нормативне регулювання цих заходів, щоб уникнути правових конфліктів та забезпечити дотримання прав і свобод усіх громадян.

Таким чином, забезпечення балансу між реалізацією права на самозахист і неухильним дотриманням дозвільного режиму в умовах війни є складною системною задачею. Вона потребує не лише чіткої нормативної бази, а й високого рівня координації між силовими структурами, цифрової модернізації, правової просвіти населення та інституційної гнучкості правоохоронних органів.

Проблема забезпечення балансу між правом громадян на самозахист та необхідністю неухильного дотримання дозвільного режиму в умовах збройного конфлікту є не лише актуальною, але й надзвичайно складною з огляду на її політико-правову, етичну та безпекову природу. З одного боку, держава зобов'язана гарантувати реалізацію права особи на захист свого життя, з іншого — вона несе відповідальність за загальний рівень безпеки в суспільстві, де надмірна лібералізація доступу до зброї може призвести до ескалації насильства та зловживань.⁵⁶

В умовах дії воєнного стану в Україні, запровадженого відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», механізми обігу зброї зазнали значного оновлення. Згідно з дослідженням О. Юніна, поліцейські підрозділи на деокупованих територіях були зобов'язані здійснювати посилений облік, контроль

---

⁵⁶ Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

і перевірки суб'єктів, які володіють зброєю. Це стало відповіддю на зростання ризику нелегального використання зброї, втрати її у бойових умовах, або використання у кримінальних цілях.⁵⁷

Однак механізми, що запроваджуються для обмеження або регулювання доступу до зброї, повинні бути водночас гнучкими й зваженими.

У статті Д. Санакоєва звертається увага на недосконалість нормативного механізму, що дозволяє суттєві відмінності у доступі до дозволів між регіонами, що перебувають під прямою загрозою бойових дій, та тилловими областями. Такий підхід, на думку автора, не лише ускладнює реалізацію права на самозахист, а й створює небезпеку правового нігілізму серед громадян.⁵⁸

Одним із шляхів вирішення проблеми балансу може стати впровадження єдиного електронного реєстру заяв на отримання дозволу на зброю. Це дозволить зменшити ризики корупції, пришвидшити обробку заяв і стандартизувати вимоги до кандидатів. Науковці наголошують, що прозорість таких процедур є не менш важливою, ніж сам факт наявності правових механізмів.⁵⁹

Водночас ключовою умовою для запобігання надмірній милітаризації суспільства є забезпечення відповідного рівня правової культури населення.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, проведеної Київським національним університетом ім. Тараса Шевченка, свідчать про необхідність запровадження системних програм з правової освіти, які формуватимуть відповідальне ставлення

---

⁵⁷ Юнін О. Особливості участі поліції в функціонуванні дозвільної системи в період воєнного стану. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1. С. 7–13.

⁵⁸ Санакоєв Д. Нормативно-правові аспекти врегулювання обігу зброї в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 6. С. 224–230.

⁵⁹ Шило С.М. (2023). Дозвільна система як особливий вид діяльності органів публічної адміністрації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Вип. 52. С. 309–312.

до права володіння зброєю як до виняткового, а не загальнодоступного інструменту.⁶⁰

Слід також відзначити, що окремі категорії громадян (зокрема, ветерани бойових дій, добровольці, волонтери) часто вимагають окремого правового режиму щодо доступу до зброї. З одного боку, це визнає їх заслуги та реальні потреби, з іншого — створює умови для потенційного правового конфлікту та дискримінації інших громадян, якщо такі норми не будуть обґрунтовані й чітко регламентовані.⁶¹

Неможливо ігнорувати й психологічний аспект питання. Наявність зброї у руках цивільного населення, яке зазнало стресу, втрат або травм внаслідок війни, підвищує ризики її використання не за призначенням. Тому дотримання дозвільного режиму має включати в себе не лише юридичну оцінку особи, але й обов'язкову перевірку психоемоційного стану, що підтверджується у працях С.М. Шила.⁶²

Правове регулювання обігу зброї в умовах воєнного стану яскраво демонструє один із ключових викликів правової держави — пошук оптимального балансу між забезпеченням національної безпеки та дотриманням основоположних прав і свобод людини. У воєнний період держава змушена реагувати на реальні загрози швидко й рішуче, іноді шляхом тимчасового обмеження окремих прав або спрощення процедур, які в мирний час забезпечують гарантії безпеки, приватності та правової визначеності.⁶³

---

⁶⁰ *Забезпечення прав людини в умовах воєнного стану в Україні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 15 грудня 2022 року). Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2022. 203 с.

⁶¹ Санакоев Д. Нормативно-правові аспекти врегулювання обігу зброї в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 6. С. 224–230.

⁶² Шило С.М. (2023). Дозвільна система як особливий вид діяльності органів публічної адміністрації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Вип. 52. С. 309–312.

⁶³ Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану : наказ МВС України від 01 берез. 2022 р. № 170: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0170900-22#Text>

Лібералізація обігу зброї, з одного боку, сприяє обороноздатності та мобілізації громадянського ресурсу. Громадяни, які отримують законне право на носіння зброї, стають активною частиною національного спротиву, особливо в умовах, коли регулярні сили зосереджені на фронті або в гарячих точках. Така практика відповідає доктрині тотальної оборони, що поширена в державах Балтії, Ізраїлі та Фінляндії.⁶⁴

З іншого боку, масове озброєння населення несе ризик зловживань, випадків побутового чи спонтанного насильства, а також неконтрольованого обігу зброї після завершення бойових дій. Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що у багатьох постконфліктних країнах, де населення зберігало зброю після завершення війни, спостерігалось зростання рівня злочинності, насильства в родинях та нелегального трафіку (Small Arms Survey, 2022).⁶⁵

З огляду на українську специфіку, фахівці Центру «Нова Європа» вказують на підвищену тривожність громадян щодо можливої неконтрольованої присутності зброї в поствоєнному суспільстві. Опитування 2024 року виявило, що більшість населення підтримує право на самозахист, але виступає за суворий державний нагляд та реєстрацію (Інфо Сapiєнс, 2024).⁶⁶

Крім того, згідно з аналітичними матеріалами щорічника SIPRI, адаптованого Центром Разумкова (2023), відновлення безпеки у післявоєнний період вимагає не лише фізичного роззброєння, а й системного підходу до профілактики конфліктів, реінтеграції ветеранів та зміцнення правоохоронної інфраструктури.⁶⁷

---

⁶⁴ Sperling V., & Weinberger N. (2020). *Security and Society in the Baltic States*. Cambridge University Press.

⁶⁵ Small Arms Survey. (2022). *Post-conflict weapons control: Challenges and policies*. Geneva : Graduate Institute of International and Development Studies.

⁶⁶ Інфо Сapiєнс. Дослідження громадської думки: Ставлення українців до безпеки та зброї. Центр «Нова Європа», 2024: <https://www.sapiens.com.ua/en/publications>.

⁶⁷ Щорічник SIPRI 2022: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека. К. : Центр Разумкова, 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://razumkov.org.ua/images/sipri/SIPRI_2022_ukr.pdf

Аналогічні виклики прогножуються й для України. Згідно з аналітичним звітом Центру оборонних стратегій (2023), масове озброєння цивільного населення в умовах війни несе ризики внутрішньої дестабілізації. Фахівці наголошують на необхідності впровадження системного підходу до контролю за обігом зброї, який включатиме не лише її реєстрацію, а й навчальні, профілактичні та правові механізми, спрямовані на зниження рівня потенційної загрози в поствоєнний період.⁶⁸

Масове озброєння населення після завершення бойових дій створює ризики зловживань, побутового насильства та неконтрольованого обігу зброї.

Згідно зі звітом UNODC (2025), ефективний контроль за вогнепальною зброєю є ключовим фактором у зменшенні насильства та сприянні миру в постконфліктних країнах⁶⁹. У цьому контексті, створення в Україні Національного координаційного центру з протидії незаконному обігу вогнепальної зброї, як повідомляє OSCE (2024), є важливим кроком до зміцнення безпеки та дотримання міжнародних стандартів⁷⁰. Крім того, згідно з економічним оглядом OECD (2025), підтримка демобілізованих військовослужбовців та внутрішньо переміщених осіб у процесі реінтеграції на ринок праці є необхідною для забезпечення стійкого зростання та добробуту в Україні.⁷¹

Відтак, концептуальний баланс між безпекою та свободою вимагає від законодавця створення адаптивного, поетапного

---

⁶⁸ Центр оборонних стратегій. Контроль за обігом зброї в Україні: виклики війни та потреба в модернізації. Київ, 2023. URL: <https://defence.org.ua>.

⁶⁹ United Nations Office on Drugs and Crime. *How effective firearms control can reduce violence and promote peace*. UNODC, 2025. URL: <https://www.unodc.org/unodc/firearms-protocol/news/2025/how-effective-firearms-control-can-reduce-violence-and-promote-peace.html>

⁷⁰ Organization for Security and Co-operation in Europe. *OSCE supports Ukraine's efforts to counter illicit trafficking in firearms*. OSCE, 2024. URL: <https://www.osce.org/secretariat/577684>

⁷¹ OECD. Економічні огляди: Україна 2025. Париж: OECD Publishing, 2025. Доступно за посиланням: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/05/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_0bb82ef9/940cee85-en.pdf

правового режиму. На першому етапі — лібералізація в умовах загрози. На другому — поступове повернення до детального регулювання, обліку, повернення зброї, підвищення стандартів безпеки та навчання. Такий підхід дозволяє не лише діяти ефективно в моменті, а й не допустити довготривалих негативних наслідків.

У цій площині доречно згадати і про досвід міжнародних організацій, які наголошують на важливості дотримання прав людини навіть у надзвичайних умовах. Згідно з висновками Венеційської комісії, обмеження прав у період кризи повинні бути не лише юридично обґрунтованими, а й такими, що відповідають принципам **необхідності, пропорційності та тимчасовості** (Венеційська комісія, 2020)⁷².

Аналогічна позиція викладена у Принципах Сіракузи, згідно з якими будь-яке обмеження прав людини має бути чітко визначеним у законі, переслідувати легітимну мету та бути пропорційним до цієї мети (ICJ, 1984).⁷³

Додатково, Комітет ООН з прав людини у Загальному коментарі № 29 підкреслює, що навіть в умовах надзвичайного стану держава не звільняється від зобов'язань щодо захисту основоположних прав, а тимчасовість обмежень є безумовною вимогою (ООН, 2001).⁷⁴

Таким чином, питання балансу між безпекою та свободою при регулюванні обігу зброї є ключовим для майбутньої стабільності. Саме у кризових умовах держава проходить випробування на здатність одночасно забезпечувати захист та повагу до прав

---

⁷² Поважання демократії, прав людини та верховенства права під час надзвичайних ситуацій: роздуми : Висновок CDL-AD (2020)014 URL. Рада Європи, 2020. Режим доступу: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2020\)014-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2020)014-e)

⁷³ Принципи Сіракузи щодо обмежень і відступів від положень Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. Нью-Йорк : ООН, 1984. URL: <https://www.icj.org/wp-content/uploads/1984/07/Siracusa-principles-ICCPR-legal-submission-1984-eng.pdf>

⁷⁴ Загальний коментар № 29: Стаття 4: Відступ від зобов'язань під час надзвичайного становища. ООН, 2001. URL: <https://undocs.org/CCPR/C/21/Rev.1/Add.11>

громадянина, формуючи засади правопорядку не лише для сьогодення, але й для післявоєнного періоду.

Правова система України стикається з потребою синхронного реагування на два виклики: забезпечити обороноздатність суспільства через правовий доступ до зброї та не допустити правового хаосу й криміналізації володіння нею. Це викликає потребу в розробці спеціального закону про цивільну зброю та боеприпаси, який на момент написання цієї роботи все ще не ухвалено в остаточній редакції.

У світлі євроінтеграційних процесів також необхідно звертатися до досвіду держав-членів ЄС, де законодавство про зброю гармонізовано відповідно до Директиви Європейського Парламенту 91/477/ЄЕС. І хоча український контекст є унікальним з огляду на бойові дії, принципи суворого контролю, диференціації категорій зброї та прозорості рішень цілком прийнятні до імплементації.

Незважаючи на важливість та стабільність нормативної бази, практика дозвільної діяльності поліції стикається з низкою проблем. Це, зокрема, застарілі механізми обліку, паперова форма ведення реєстрів, людський фактор, що створює ризики корупційних дій. Реформування цієї сфери повинно включати цифровізацію процедур, автоматизацію перевірок, запровадження електронного документообігу та інтеграцію баз даних різних державних органів.

У підсумку, дозвільна система в діяльності поліції є важливим різновидом спеціальної адміністративної діяльності, спрямованої на забезпечення контролю, безпеки та правопорядку. Її ефективне функціонування залежить як від якості нормативної бази, так і від рівня організації роботи, професійності персоналу та впровадження сучасних технологій.

Поряд з організаційними та технічними викликами, що стоять перед дозвільною системою, варто також звернути увагу на необхідність формування чітких етичних орієнтирів для працівників правоохоронних органів. У воєнний час, коли межі між безпекою і свободою можуть бути розмитими, особливого значення набуває дотримання прав людини, пропорційність адміністративного

втручання та відкритість дозвільних процедур. Запровадження етичних стандартів і систем внутрішнього моніторингу зможе не лише підвищити довіру суспільства до поліції, а й запобігти зловживанням владою, що є критично важливим у кризових умовах.

Нарешті, ефективність дозвільної системи не може бути забезпечена винятково зусиллями поліції чи органів центральної влади. Потрібна тісна співпраця з інститутами громадянського суспільства, експертними колами, правозахисними організаціями та міжнародними партнерами. Такий підхід дозволяє створити більш прозору, контрольовану та справедливую систему регулювання обігу зброї, яка відповідатиме як національним безпековим пріоритетам, так і міжнародним стандартам прав людини.

Важливим напрямом удосконалення дозвільної системи є розвиток механізмів зовнішнього контролю, включаючи парламентський нагляд, незалежні аудити та громадські ради при органах внутрішніх справ. Така інституційна участь дозволяє підвищити рівень підзвітності та унеможливити концентрацію влади у сфері контролю за обігом зброї в руках лише однієї структури. Впровадження регулярної звітності, публічних консультацій щодо змін у нормативному регулюванні та відкритого доступу до статистичних даних створює умови для справжнього демократичного контролю.

Не менш важливою є роль професійної підготовки персоналу, залученого до реалізації дозвільної політики. В умовах воєнного стану особливої ваги набуває не лише технічна компетентність, а й здатність діяти в етичних межах та дотримуватись принципів верховенства права. Розробка спеціалізованих навчальних курсів, тренінгів з прав людини, а також обмін досвідом з колегами з країн ЄС і НАТО можуть значно підвищити ефективність і легітимність дій правоохоронних органів у критичних умовах.

У підсумку слід зазначити, що дозвільна система в умовах воєнного стану — це не лише інструмент безпеки, а й показник зрілості правової системи держави. Її ефективність залежить від здатності забезпечити баланс між захистом суспільства та гарантіями

індивідуальних прав. Відтак, стратегічним завданням має стати формування такої моделі дозвільного регулювання, яка поєднує правову визначеність, соціальну справедливість і демократичну відкритість.

Проведений аналіз ролі дозвільної системи у забезпеченні прав і свобод людини в умовах воєнного стану засвідчив її важливість як складової публічного адміністрування та інструменту підтримання громадської безпеки. В умовах, коли державні інститути функціонують у межах надзвичайного правового режиму, дозвільна система виконує не лише контролюючу, а й стабілізуючу роль, знижуючи ризики зловживань, запобігаючи ескалації конфліктів та сприяючи легітимізації дій державних органів у сфері обігу зброї.

Одним із ключових завдань дозвільної системи в період воєнного стану є забезпечення балансу між потребами національної безпеки та збереженням базових прав людини. Цей баланс неможливо досягти без чіткої нормативно-правової бази, що враховує як динаміку безпекових загроз, так і зобов'язання України у сфері прав людини. Розширення повноважень правоохоронних органів має супроводжуватися запровадженням ефективних механізмів моніторингу та підзвітності, аби уникнути правового свавілля та порушення стандартів належного врядування.

Розглянуті функції дозвільної системи — превентивна, контрольна, інформаційно-аналітична та координаційна — виявилися тісно пов'язаними з викликами, які постають у сучасному безпековому контексті. Зокрема, превентивна функція дозволяє своєчасно виявляти ризики незаконного обігу зброї, інформаційно-аналітична — забезпечує належну аргументацію управлінських рішень, а координаційна — інтегрує зусилля різних органів влади. Реалізація кожної з цих функцій потребує не лише відповідного кадрового забезпечення, але й технічної модернізації дозвільної системи, насамперед шляхом цифровізації процедур та уніфікації обліку.

Аналіз також засвідчив, що лібералізація правил доступу до зброї у кризовий період є вимушеним заходом, що має обмежений часовий

характер. По завершенню воєнного стану необхідно передбачити механізми поступового повернення до більш суворого контролю, зокрема через інвентаризацію зброї, створення єдиного електронного реєстру та правову оцінку всіх випадків її використання. У цьому контексті важливо не допустити інституціоналізації надзвичайних заходів, аби не порушити основ демократичного правопорядку.

Дозвільна система у воєнний час також виконує освітню місію - формує в громадян відповідальне ставлення до права володіння зброєю, а в працівників правоохоронних органів — культуру правозастосування. Саме через цю призму дозвільна система є не лише адміністративною процедурою, а і частиною правової культури, що зміцнює довіру між державою та суспільством.

Отже, дозвільна система є важливим механізмом забезпечення публічного порядку та дотримання прав людини в умовах війни. Її ефективність залежить від правової чіткості, адаптивності, технічної модернізації та здатності держави підтримувати належний баланс між захистом безпеки та свободою особи.

Список використаних джерел:

1. Діденко С.В. Дозвільна система у сфері обігу та застосування зброї в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 2(1). С. 66–70.
2. Форсайт для відновлення та розвитку українського експорту 2030 : Аналітична доповідь ПРООН про цифрову трансформацію. К. : ПРООН в Україні, 2023. 56 с.
3. Шумейко Т.А. Цифровізація дозвільної системи: проблеми та перспективи. *Адміністративне право і процес*. 2023. № 2. С. 45–49.
4. Форсайт для відновлення та розвитку українського експорту 2030 : Аналітична доповідь ПРООН.
5. Адміністративне право України : підручник / за ред. О.І. Остапенка. Львів : СПОЛОМ. 2021. 616 с.

6. Про затвердження Положення про дозвільну систему : постанова КМУ від 12.10.1992 р. № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/576-92-п>

7. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ МВС України від 21 серп. 1998 р. № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>

8. Вітвіцький С.С., Захарченко А.М., Бобкова А.Г., Алфьоров С.М. Дозвільно-погоджувальні функції підрозділів Національної поліції у сфері господарювання : науково-практичні рекомендації. Київ : ВД «Дакор», 2021. 54 с.

9. Програма «U-LEAD з Європою». Рекомендації щодо створення Центрів безпеки громадян в об'єднаних територіальних громадах. Київ : Програма «U-LEAD з Європою», 2019. 60 с.

10. *Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кропивницький, 1 липня 2022 р. Кропивницький : Донецький державний університет внутрішніх справ, 2022. 398 с.

11. Юнін О. Особливості участі поліції в функціонуванні дозвільної системи в період воєнного стану. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1. С. 7–13.

12. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19> (дата звернення: 25.05.2025).

13. Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії : постанова КМУ від 07.09.1993 № 706. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/706-93-%D0%BF> (дата звернення: 25.05.2025).

14. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ МВС України від 21.08.1998 р. № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98> (дата звернення: 25.05.2025).

15. Про деякі питання обігу зброї в умовах воєнного стану : наказ МВС України від 01.03.2022 № 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0273-22> (дата звернення: 25.05.2025).

16. Єдиний реєстр зброї: інформаційно-телекомунікаційна система. МВС України. URL: <https://mvs.gov.ua/informatizaciia-sistemi-mvs/jedinii-rejestr-zbroyi>

17. Презентація МВС України щодо цифрової трансформації дозвільної системи. URL: <https://mvs.gov.ua/news/tsifrova-reforma> (дата звернення: 25.05.2025).

18. Огляд судової практики з питань оскарження дій поліції щодо дозвільної системи. *Судова влада України*. URL: <https://court.gov.ua/sudova-praktika/dovidka> (дата звернення: 25.05.2025).

19. Шумейко Т.А. Загальні та особливі ознаки дозвільних процедур реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні. *Юридична наука*. 2020. № 6. С. 155–163.

20. Мельник М.І., Хавронюк М.І. Кримінальна політика : підручник. Київ : Атіка, 2010. 384 с.

21. Шевченко А.О. Превентивна діяльність поліції: теоретичні та практичні аспекти. Харків : Право, 2020. 264 с.

22. Про затвердження Положення про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ : наказ МВС України від 10 січ. 2022 № 2. *Офіційний вісник України*. 2022. № 12. Ст. 660.

23. Міністерство внутрішніх справ України. Звіт про діяльність Національної поліції України в умовах воєнного стану.

Київ, 2022. <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-natsionalnoi-politsii-ukrainy-pro-rezultaty-roboty-u-2022-rotsi>

24. Міністерство внутрішніх справ України. Єдина інформаційна база даних з обліку зброї: оновлення та перспективи розвитку. Київ : МВС України, 2023. 24 с.

25. Звіт про діяльність Національної поліції України в умовах воєнного стану. Київ : МВС України, 2022. 40 с.

26. Впровадження цифрових технологій у правоохоронну діяльність : аналітичний звіт. Київ : НПУ, 2023. 36 с.

27. Cani J., Mademlis I., Mancuso M., Paternoster C., Adamakis E., Margetis G., Chambon S., Crouzil A., Lechelek L., Dede G., Evangelatos S., Lalas G., Mignet F., Linardatos P., Kentrotis K., Gierszal H., Tyczka P., Karagiorgou S., Pantelis G., Stavropoulos G., Votis K., Papadopoulos G. Th. CEASEFIRE: An AI-powered system for combatting illicit firearms trafficking. arXiv, 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2406.14949>

28. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV.

29. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2024 році. file:///C:/Users/User/Downloads/Zvit_pf_2024.pdf

30. Указ Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022.

31. Національна поліція України. Звіт про діяльність Національної поліції України за 2022 рік. Київ : Нацполіція України, 2022. 40 с.

32. Мовчан А.В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 244 с.

33. Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.1993 № 706. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/706-93-p> (дата звернення: 25.05.2025)

34. Адміністративна діяльність поліції в умовах воєнного стану : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2023. 120 с

35. Єдиний реєстр зброї: інформаційно-телекомунікаційна система. *Міністерство внутрішніх справ України*. URL: <https://mvs.gov.ua/informatizaciia-sistemi-mvs/jedinii-rejestr-zbroyi> (дата звернення: 25.05.2025)

36. Палій В.В. Адміністративно-правові обмеження прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2023. 210 с.

37. Кадала В.В. Окремі питання законодавчих новацій: публічна безпека, суб'єкт господарювання, воєнний стан. *Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 1 лип. 2022 р.). Кропивницький, 2022. С. 164–16.

38. Богачова Н.О. Взаємодія поліції з громадськістю в умовах воєнного стану: адміністративно-правовий аспект. *Адміністративно-правові та організаційно-тактичні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 28 червня 2024 р.) / за заг. ред. В.О. Боднарчука. Кропивницький : ДДУВС, 2024. С. 85.

39. Про затвердження Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї у період дії воєнного стану : постанова КМУ від 15.04.2022 № 448. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-zastosuvannya-civilnimi-osobami-vognepalnoyi-zbroyi-u-period-diyi-voyennogo-stanu-448> (дата звернення: 25.05.2025).

40. Єдиний реєстр зброї: інформаційно-телекомунікаційна система. МВС України. URL: <https://mvs.gov.ua/informatizaciia-sistemi-mvs/jedinii-rejestr-zbroyi> (дата звернення: 25.05.2025).

41. Бадида А.Ю. Захист прав людини в Україні в умовах воєнного стану: як знайти баланс між публічним інтересом та індивідуальними правами. *Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах воєнного стану* : матеріали наук. семінару (23 черв. 2022 р.). Львів : ЛьвДУВС, 2022. С. 315.

42. Кулик С.В. Фактичні підстави застосування особливого правового режиму воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 4(36). С. 71–75.

43. Права людини в умовах воєнного стану. Прикладний аспект : зб. матеріалів / за заг. ред. Н.С. Кузнецової. Київ : Міжнар. Соломонів ун-т, 2024. 120 с.

44. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19> (дата звернення: 25.05.2025).

45. Бенедик Ю. Зміни в законодавстві щодо обігу зброї в умовах війни: аналіз і виклики. *Юридичний вісник*. 2022. № 4. С. 14–19.

46. Small Arms Survey. Availability of Small Arms in the Balkans: A Legacy of Conflict — Geneva, 2006. <https://www.smallarmssurvey.org/balkan-firearms.html>.

47. Санакоєв Д. Нормативно-правові аспекти врегулювання обігу зброї в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпровського державного університету в внутрішніх справах*. 2023. № 6. С. 224–230.

48. Шило С.М. (2023). Дозвільна система як особливий вид діяльності органів публічної адміністрації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Вип. 52. С. 309–312.

49. *Забезпечення прав людини в умовах воєнного стану в Україні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 15 грудня 2022 року). (2022). Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 203 с.

50. Інфо Сapiєнс. Дослідження громадської думки: Ставлення українців до безпеки та зброї. — Центр «Нова Європа», 2024: <https://www.sapiens.com.ua/en/publications>.

51. Щорічник SIPRI 2022: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека. К. : Центр Разумкова, 2023. URL: https://razumkov.org.ua/images/sipri/SIPRI_2022_ukr.pdf

52. Центр оборонних стратегій. Контроль за обігом зброї в Україні: виклики війни та потреба в модернізації. Київ, 2023. URL: <https://defence.org.ua>

53. United Nations Office on Drugs and Crime. *How effective firearms control can reduce violence and promote peace*. UNODC, 2025. URL: <https://www.unodc.org/unodc/firearms-protocol/news/2025/how-effective-firearms-control-can-reduce-violence-and-promote-peace.html>

54. Organization for Security and Co-operation in Europe. OSCE supports Ukraine's efforts to counter illicit trafficking in firearms]. OSCE, 2024: <https://www.osce.org/secretariat/577684>

55. OECD. Економічні огляди: Україна 2025. Париж : OECD Publishing, 2025. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/05/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_0bb82ef9/940cee85-en.pdf

56. Поважання демократії, прав людини та верховенства права під час надзвичайних ситуацій: роздуми : Висновок CDL-AD(2020)014/ Рада Європи, 2020. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2020\)014-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2020)014-e)

57. Принципи Сіракузи щодо обмежень і відступів від положень Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. Нью-Йорк : ООН, 1984. URL: <https://www.icj.org/wp-content/uploads/1984/07/Siracusa-principles-ICCPR-legal-submission-1984-eng.pdf>

58. Загальний коментар № 29. Стаття 4: Відступ від зобов'язань під час надзвичайного становища. ООН, 2001. URL: <https://undocs.org/CCPR/C/21/Rev.1/Add.11>

Наукове видання

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОТРИМАННЯ
ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА
В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Колективна монографія

Верстка *Н. Ковальчук*

Обкладинка *А. Юдашкіна*

Технічне редагування *О. Гринюк*

ЮРИДИКА
ВИДАВНИЦТВО

Підписано до друку 07.10.2025 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Warnock. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 48,83. Наклад 300.
Замовлення № 085м-1125.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.